

11 APR. 2005

Sri Lanka

Senest opdateret: December 2004

Udarbejdet af Eva Green Meinel

1. Baggrund

1.1 Befolkningen

Sri Lankas befolkning er på lidt over 19 millioner. Den største befolkningsgruppe er de buddhistiske *singalesere*, som udgør 74% af befolkningen og fortrinsvis bor i de sydlige og centrale dele af landet og taler singalesisk.

I det nordlige og østlige Sri Lanka lever de *srilankanske tamiler*, som udgør 10% af befolkningen. I 1800-tallet blev tamiler importeret af briterne fra Sydindien til teplantagerne i Kandy-området. Efterkommere af disse bor i det centrale højland ("highland-tamiler") og udgør cirka 8% af befolkningen. Highland-tamilerne har forholdt sig neutralt i forhold til borgerkrigen. Såvel de srilankanske tamiler som "highland-tamilerne" er hovedsageligt hinduer og taler tamilsk.

Hertil kommer 7% tamilsk-talende muslimer, der fortrinsvis bor på syd- og østkysten. Endelig tilhører 1% af befolkningen burgher (efterkommere af kolonister) samt de oprindelige stammefolk: Målai og Vedda.

Det officielle sprog i Sri Lanka er singalesisk, men tamilsk har siden 1988 ligeledes været anerkendt som et officielt nationalsprog. Singalesisk og tamilsk har forskellige sprogstammer, hvilket betyder, at singalesisk- og tamilsktalende personer ikke kan kommunikere via nationalsprogene. Engelsk anvendes derfor i vid udstrækning i massemedierne og administrationen og beherskes flydende af 10% af befolkningen.

1.2 Religion

Der er ifølge forfatningen religionsfrihed på Sri Lanka, men buddhismen indtager dog en særstilling. Af den samlede befolkning er cirka 70% buddhister, 15% hinduister, 7% muslimer og 8% kristne, hvoraf hovedparten af sidstnævnte er katolikker.

Buddhismen spiller en væsentlig politisk rolle på Sri Lanka. Staten har tætte bånd til munkeordenen, og ofte har buddhist-munke involveret sig i partipolitik. Borgerkrigen i landet udspringer imidlertid ikke af religiøse stridigheder men af tamilernes kamp for selvstændighed i den nordlige- og østlige del af landet, hvor 90% af befolkningen er tamilsk.

1.3 Baggrund for konflikten

Sri Lanka blev i 1948 uafhængig af Storbritannien. Landet opnåede i de følgende årtier en positiv udvikling på en række områder såsom øget social velfærd og en konsolidering af de demokratiske strukturer. Sideløbende med dette sås en spirende singalesisk nationalisme, der særligt gik ud

over de srilankanske tamiler og highland-tamilerne. Presset mod tamilerne gav stor modstand, og de etniske spændinger blev kraftigt forværret.

I 1948 blev tamiler af indisk oprindelse frataget deres borgerrettigheder, og man forsøgte at sende dem tilbage til Indien på trods af, at mange var født og opvokset på øen.

Årsagen til den singalesiske nationalisme skyldtes blandt andet, at briterne under kolonitiden havde favoriseret tamiler og andre mindretal i forhold til det singalesiske flertal med hensyn til for eksempel uddannelse og ansættelse i administrationen. Dette mønster ønskede singalesiske politiske ledere at gøre op med, og de støttede i stigende grad en nationalistisk politik, der marginaliserede ikke-singalesere. Særligt indførelsen af singalesisk som det eneste officielle sprog i 1956 og uddannelseskvoter, der favoriserede singalesere, resulterede i tamilske protester og oprør.

De etniske modsætninger brød ud i lys lue i 1970'erne, da den tamilske separatistbevægelse "De Tamilske Tigre" ("Liberation Tigers of Tamil Eelam" – herefter refereret til som "LTTE") begyndte en militant kampagne mod regeringen i Columbo. Den tamilske modstand og drab på singalesere førte til gentagne anti-tamilske optøjer, hvoraf de værste fandt sted i 1983 med adskillige dræbte tamiler. Tilstanden i landet førte til en 19 år lang borgerkrig.

2. Den seneste politiske og militære udvikling

2.1 Fredsprocessen

I 2000 proklamerede LTTE våbenhvile overfor det singalesiske militær. Cirka et år efter i december 2001 erklærede regeringen ensidig våbenhvile, og i februar 2002 underskrev begge parter en formel våbenhvile, der afsluttede borgerkrigen. Våbenhvilen blev hurtigt fulgt op af andre initiativer i starten af 2002, såsom afskaffelse af en handelsembargo mod de LTTE dominerede områder i nord.

I april 2002 blev der oprettet en mission af nordiske observatører – Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM) – der bestod af repræsentanter fra Norge, Sverige, Finland og Danmark, der skulle overvåge efterlevelsen af våbenhvilen i samarbejde med lokale observatører i seks distrikter i de nordøstlige provinser.

Herefter indledtes fredsforhandlingerne. Ifølge den srilankanske forfatning er separatistbevægelser ikke tilladt, og hvis forbuddet mod LTTE skulle ophæves, måtte oprørerne offentligt erklære, at de ikke ønsker en selvstændig stat i nord. En separat stat i nord har hidtil været LTTE's primære mål. I løbet af 2002 lykkedes det dog parterne at få igangsat forhandlingerne, og LTTE opgav kravet om en selvstændig stat. Ved forhandlingerne mellem parterne i Oslo i starten af december 2002 var der enighed om, at Sri Lankas regioner fremover skal have udstrakt selvstyre og samles i en forbundsstat. På denne måde undgik man en deling af øen i to forskellige stater, og samtidig blev de tamilske tigers krav om øget selvstændighed tildels imødekommet ved en forbundsstatsmodel.

Fredsforhandlinger har fundet sted af seks omgange i Norge, Tyskland og Thailand i 2002 og 2003. I april 2003 afbrød LTTE imidlertid forhandlingerne. De var blandt andet utilfredse med, at de singalesiske myndigheder ikke i større omfang rømmede militærets såkaldte "High Security Zones" - militærområder i det nordlige og østlige af landet, hvor den tamilske befolkning har begrænset adgang. Desuden blev der ifølge LTTE ikke sat tilstrækkelig ressourcer af fra regeringens side til genbosætning af den internt fordrevne tamilske befolkning eller i øvrigt arbejdet for bekæmpelse af fattigdom i det nordlige og østlige af landet. Begge parter har dog siden forhandlingerne brød sammen efterlevet våbenhvilen.

I april 2002 inviterede LTTE det største muslimske parti på øen, Sri Lanka Muslim Congress med til fredsforhandlingerne, som hidtil kun havde haft regeringen og LTTE som parter. Invitationen blev

fulgt op af et initiativ fra LTTE's side, hvor næsten 100.000 fordrevne muslimer fra nord fik tilladelse til at vende hjem til deres oprindelige boliger. Det er endnu for tidligt at sige, om de fordrevne rent faktisk også vil kunne vende hjem.

Decentraliseringsprocessen

Selve decentraliseringsprocessen har været undervejs siden 1987, hvor der blev vedtaget en ændring i forfatningen, hvor der for at imødekomme tamilske krav om øget autonomi i tamilske områder blev overdraget væsentlige beføjelser til de ni provinser i landet. Endvidere har regeringen siden 1997 forsøgt at løse den etniske konflikt ved en generel politik om øget decentralisering ("the devolution package") i tamilske majoritetsområder. Problemet har indtil fredsprocessen i 2002 været LTTE's krav om en selvstændig stat. Et problem som nu ser ud til at være løst.

2.2 Den militære udvikling

Begge parter i konflikten har efterlevet den våbenhvile, der blev underskrevet i februar 2002. Det har blandt andet betydet en væsentlig forbedret bevægelsesfrihed i landet, da veje er genåbnet for den civile befolkning og mange vejspærringer er ophævet. Det betød blandt andet, at beboere i Columbo kort tid efter våbenhvilens ikrafttræden kunne bevæge sig frit for første gang i syv år. I april 2002 blev den strategisk vigtige hovedvej fra Jaffna-halvøen mod syd åbnet for offentlig transport for første gang i tolv år.

På den tamilske side var der i april 2004 heftige kampe mellem to fraktioner indenfor LTTE i det nordøstlige Sri Lanka ved byen Batticaloa. Kampene førte til, at flere tusinde civile i begyndelsen af april måtte forlade deres hjemmegn. Udbrydergruppen blev ledet af General Karuna, der dog efter få dages kampe opgav offensiven og flygtede samtidig med, at hans tropper opløstes. Efterfølgende har der været beskyldninger fra LTTE's side om den singalesiske hærs støtte til General Karuna og hans flugt, hvilket har været en hindring for at genoptage fredsforhandlingerne.

I april og maj 2004 var der desuden oplysninger om drab på LTTE-medlemmer i Batticaloa sandsynligvis begået af tamilske paramilitære grupper, der har tæt tilknytning til den srilankanske hær. Begivenhederne fik lederen af Sri Lanka Monitoring Mission til at udsende en pressemeddelelse om, at drabene på LTTE-medlemmer og regeringsstyrker var en trussel mod våbenhvilen og fredsprocessen, og missionen opfordrede til, at disse drab straks ophørte.

2.3 Den politiske udvikling

I december 1999 blev den siddende kvindelige præsident Chandrika Kumaratunga fra People's Alliance (PA) genvalgt for en 6-årig periode. Fra december 2001 og frem til april 2004 var koalitionen United National Front (UNF) ledet af United National Party (UNP) ved magten. UNP og PA står meget skarpt overfor hinanden, hvilket har betydet, at præsidenten har været i opposition til regeringen i vigtige faser af fredsprocessen. Forhandlingerne har som konsekvens heraf nærmest været ført hen over hovedet på den siddende præsident, som meget kraftigt har kritiseret aftalen om våbenhvile og de indrømmelser, der er blevet givet LTTE i den forbindelse. Dette har gjort, at regeringen har stået meget svagt i fredsprocessen. Krisen blev forværret af, at parlamentet truer præsidenten med at indlede en rigsretssag mod hende for korruption, embedsmisbrug med videre.

Præsidenten er øverstkommanderende for militæret, og netop militærets støtte til fredsprocessen er altafgørende for fortsat stabilitet. Flere ledende militærfolk støtter præsidentens synspunkter mht. fredsprocessen, hvad der vanskeliggør hele situationen.

Præsident Kumaratunga opløste parlamentet og udskrev valg, der blev afholdt i april 2004. Valget blev vundet af en koalition UPFA (United People's Freedom Alliance), der blev ledet af præsident

Kumaratunga fra PA. Koalitionen har ikke flertal i parlamentet, hvilket har hindret præsidentens gennemslagskraft blandt andet i forhold til genoptagelse af fredsforhandlingerne.

Efter terrorangrebene i Washington og New York den 11. september 2001 har USA sat LTTE på deres liste over terroristgrupper. Ud over et stort politisk pres på LTTE har det medført en finansiell krise, idet det er blevet meget vanskeligt for LTTE at samle penge ind i USA og andre lande, der har valgt at skærpe kontrollen med pengestrømmene til organisationen. En stor del af LTTE's midler stammer fra eksil-tamiler i USA. USA's holdning til LTTE har desuden betydet, at LTTE ikke har kunnet deltage i møder med Verdensbanken i Washington om midler til genopbygning af landet, og LTTE har følt sig marginaliseret i denne proces, hvilket havde indflydelse på deres beslutning om at trække sig fra fredsforhandlingerne i 2003.

3. Menneskerettighedssituationen

3.1 Generelt

Sri Lanka har tiltrådt adskillige menneskerettighedsinstrumenter herunder de to mest centrale FN-konventioner: konventionen om sociale og økonomiske rettigheder og konventionen om civile og politiske rettigheder. Herudover er FN's konvention om kvinders rettigheder, torturkonventionen samt børnekonventionen tiltrådt.

LTTE har under krigen anvendt terroraktioner – ofte mod civile mål – i deres kamp for en selvstændig stat. Den singalesiske hær er på den anden side kendt for grove overgreb med omfattende anvendelse af tortur, "forsvindinger" osv.

Regeringen oprettede i 1998 en menneskerettighedskommission, der som statslig organisation skal overvåge forholdene for personer, der er tilbageholdt efter undtagelseslovgivningen. Kommissionen har været kritiseret for ikke at være effektiv på grund af manglende ressourcer og politisk uvilje. De seneste oplysninger tyder dog på, at kommissionen har fået en tilførsel af ressourcer, men den har fortsat et enormt efterslæb af sager og manglende evne til at tiltrække kvalificeret arbejdskraft. I 2003 havde kommissionen 2.500 verserende sager om menneskerettighedskrænkelser. Kommissionen har på den anden side opnået – en næsten - uhindret adgang til detentioner og fængsler i landet, hvad der er en vigtig forudsætning for deres arbejde. Den har også udarbejdet flere kritiske rapporter om menneskerettighedskrænkelser i landet.

Selvom der er sluttet fred mellem LTTE og regeringen, er der stadig grund til alvorlig bekymring over menneskerettighedssituationen på Sri Lanka. Brud på menneskerettighederne ses stadigvæk hos begge parter i fredsprocessen.

3.2 Arrestationer og tilbageholdelse, herunder sikkerhedssituationen for tamiler i Colombo

ID-check og masseanholdelser

De singalesiske myndigheder foretog under borgerkrigen omfattende ID-check og masseanholdelser af tamiler. Tilbageholdelserne skete uden de sædvanlige retssikkerhedsgarantier, da politiet med undtagelseslovgivningen (Emergency Regulations (ER) og Prevention of Terrorism Act (PTA)) kunne tilbageholde personer på et meget spinkelt grundlag og længere tid uden domstolsprøvelse. Såvel ER som PTA blev ophævet i 2001 og masseanholdelser forekommer ikke sjældent. I juni 2003 foretog politiet en større masseanholdelse, hvor mange dog blev løsladt efter få dage. I løbet af 2002 løslod regeringen mere end 750 tamiler, der var tilbageholdt i henhold til PTA. I dag er 65 personer fængslet efter disse bestemmelser, og de pågældende er ifølge de singalesiske myndigheder personer, der er mistænkt for at være involveret selvmordsaktioner.

3.3 Retsvæsenet, herunder retsforfølgelse af grove menneskerettighedskrænkelser

De srilankanske domstole tillægges en uafhængig status i forfatningen, og dette respekteres af regeringen. Højesteret har gentagne gange afsagt domme om forfatningsstridig regeringsførelse. Problemet mht. menneskerettighedskrænkelserne er, at mange af disse forbrydelser aldrig når så langt som at komme for en domstol, om end der dog har været visse forsøg på at få menneskerettighedskrænkerne dømt. I 1999 nedsatte statsadvokaten en særlig indsatsgruppe, der skulle efterforske forsvindinger og få skyldige personer - blandt andet fra sikkerhedsstyrkerne - dømt. Året efter påbegyndtes flere hundrede retssager som følge deraf. Der er kun blevet afsagt dom i ganske få af disse sager indtil nu, og dette hovedsageligt i sager med stor bevågenhed.

LTTE har deres eget selvbestaltede retssystem, hvor dommerne har ingen eller kun meget lidt juridisk uddannelse. Deres retssystem lever på ingen måde op til principperne for en moderne retsstat, og der er ingen uafhængighed i forhold til LTTE.

3.4 Forekomsten af tortur

Uanset forbudet i lovgivningen mod tortur, anvendes tortur fortsat i stort omfang fra begge sider i konflikten. Tortur anvendes typisk under afhøring af tilbageholdte personer. Det er kun yderst sjældent, at myndighedspersoner er blevet dømt for at udøve tortur.

Der er en vis tendens til, at den tortur, der udøves mod personer i militærets og politiets varetægt, i de senere år er blevet mere sofistikeret, således at der ikke efterlades ar eller andre mærker, der senere kan bruges som beviser. Dette skal formentlig ses som en konsekvens af en øget bevågenhed overfor disse overtrædelser internationalt såvel som nationalt.

3.5 Arbitrære overgreb

Der er ikke rapporter om politiske drab fra den singalesiske regerings side efter fredsprocessen begyndte. Den srilankanske menneskerettighedskommission har imidlertid rapporteret om flere personer, der har mistet livet i politiets varetægt. I flere tilfælde sandsynligvis på grund af vold fra politiets side.

I 2003 var der troværdige oplysninger om, at LTTE dræbte mere end 36 medlemmer af anti-LTTE tamilske grupper og informanter for de singalesiske sikkerhedsstyrker.

3.6 Kvinder og børn

De seneste tre år har vist en alarmerende stigning i anmeldt vold mod kvinder begået af civile og soldater. Stigningen kan dog skyldes, at kvinderne ikke længere har en frygt for at anmelde overgreb. Mange overgreb i hjemmet er knyttet til alkoholmisbrug.

Seksuel vold mod kvinder foretaget af regeringens sikkerhedsstyrker forekommer stadig, og der er ikke tilfælde af retsforfølgelse af medlemmer af sikkerhedsstyrkerne.

I januar 2003 udtalte Sri Lankan Monitoring Mission, at der i de seneste måneder havde været flere brud på våbenhvilen og en øget rekruttering af børnesoldater. LTTE er i gennem årene blevet beskyldt for omfattende rekruttering af børnesoldater.

Børneprostitution og børnearbejde er meget udbredt. Handel med kvinder og børn til disse brancher og slavelignende tilstande er heller ikke ualmindelig. Landet er desuden et populært rejsemål for pædofile sex-turister. Der findes ca. 5000 drenge i alderen 8-15 år, der prostituerer sig i turistområderne. For de 15-18 årige er antallet noget højere.

4. Dansk asylpraksis

4.1 Generelt om praksis

Siden starten af 2001 og frem til december 2004 er 61 sager vedrørende srilankanske asylansøgere blevet behandlet i Flygtningenævnet. Af dem fik to meddelt opholdstilladelse i medfør af udlændingelovens § 7, stk. 1 (Konventionsstatus), og otte opholdstilladelser efter § 7, stk. 2 (de-facto status). Der blev givet afslag til 50. En sag er ikke afgjort.

Der er meddelt asyl i sager, hvor ansøgeren kom med veldokumenterede forklaringer om torturovergreb. Desuden er der meddelt asyl, hvor asylansøgeren har forklaret om længerevarende tilknytning til LTTE, herunder deltagelse i kamphandlinger, og hvor nævnet ikke har kunnet udelukke, at vedkommende kunne komme i de srilankanske myndigheders søgelys ved en tilbagevenden til Sri Lanka. Den seneste opholdstilladelse er meddelt i september 2002.

En enkelt sag omhandlede en mindreårig tamilsk pige, der havde været udsat for traumatiserende overgreb og derved blev meddelt de-facto status med henvisning til hendes subjektive frygt for tilbagevenden til hjemlandet.

Udlændingestyrelsen og Flygtningenævnet meddeler afslag til tamiler fra de nordlige eller østlige områder, der frygter overgreb fra LTTE's side med henvisning til, at disse kan opnå beskyttelse i hovedstaden Colombo som et internt flugtalternativ.

5. Øvrige kommentarer

5.1 Tamilske flygtninge i Indien

I det sydlige Indien i Tamil Nadu opholder sig cirka 110.000 tamilske flygtninge fra Sri Lanka. Af dem opholder 65.000 sig i flygtningelejre.

Den indiske regering forsøgte i en periode at mægle og indsatte i 1987-90 tropper på Sri Lanka. Initiativet blev imidlertid en fiasko, og Indien har siden undgået involvering i den singalesisk-tamilske konflikt. I 1992 nedlagde den indiske regering et forbud mod LTTE-bevægelsen og militære aktiviteter i Tamil Nadu i det sydlige Indien. Dette skete efter mordet på premierminister Rajiv Gandhi i 1991, der mentes at være blevet planlagt af LTTE.

5.2 Internt fordrevne

I slutningen af 2001 var der over 800.000 internt fordrevne personer i Sri Lanka. Efter fredsprocessens start er 314.000 internt fordrevne hjemvendt til hovedsagelig Jaffna, Trincomalee og Batticaloa. UNHCR og EU har begge iværksat hjælpeprogrammer i landet, der skal bistå internt fordrevne.

6. Vigtigste kilder

- Amnesty International Annual Report on Sri Lanka, 2004 (www.amnesty.org)
- En række rapporter fra Amnesty International fra 2001: "Government must investigate paramilitary group violations" (juli 2001), "Police must uphold the right to peaceful protest" (juli 2001), "LTTE recruitment drive for child soldiers must stop" (oktober 2001), "Amnesty International condemns killing of civilians" (oktober 2001).
- Canadian Immigration and Refugee Board, Responses to individual information requests (www.irb.gc.ca)

- "More than 213,000 internally-displaced people returned/ more than half the refugees have gone back to Jaffna, but there is also some movement to east coast towns like Trincomalee and Batticaloa as well as within rebel areas", BBC World News, 23. oktober 2002.
- 2003 Country Reports on Human Rights Practices in Sri Lanka, U.S. Department of State, marts 2004. (www.state.gov)
- Nis Olsen: "Tigerspring for fred i Sri Lanka", Politikken, 1. sektion s. 9, 7. december 2002.
- Sri Lanka: return to uncertainty", Sri Lanka Project, The Refugee Council, Storbritannien, 2002
- Udlændingestyrelsen and Research Directorate of the Immigration and Refugee Board Canada (IRB): Rapport fra fact-finding mission til Sri Lanka, oktober 2001.
- UK Home Office, Country Information and Policy Unit: Country Assessment Sri Lanka (oktober 2004) (www.ind.homeoffice.gov.uk).
- UNHCR Centre for Documentation and Research: Background Paper on Refugees and Asylum Seekers from Sri Lanka, juni 2001. (www.unhcr.ch)
- Coalition to Stop the Use of Child Soldiers: Child Soldiers Global Report 2004, November 2004

